

"Istarska Riječ"

tzlvi svakog četvrtka uveče.
Svakog drugog četvrtca donosi
ilirski prilog „Mlad Istralnik“.
Preplata za tuzemstvo iznosi
15—lira na godinu, a za
izozneno 25—lira. Ured-
ništvo i uprava Istra: Tri-
(Trieste) — Via S. Francesco
d'Assisi 20/1, Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEĆ

Tjednik za nauku, gospodarstvo i politiku Istarskog Baroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. — Narodna poslovica.

Još o narodnim manjinama

Cinili se da komegod, da se o tim narodnim manjinama nešto i sviše govori. Možda će se kome to činiti već i dosadno. Sveđeno: pitanje narodnih manjina zahvalito je već danas toliko maha, da se više ne da skinuti s dnevnoga reda.

Kad je ono Wilson kazalo, da maleni narodi nisu na svijetu za to, da ih se baca iz jedne vreće u drugu, kao prostu kavku trgovacku robu, već da i oni, ti maleni narodi imaju pravo na život, na svoj sloboden kulturni, nacionalni i politički razvijati, prvi su se tome namijali — Nijemci. Oni su u onoj vrijeme imali u svojoj vlasti Alzacijsku, a u njoj nekoliko stotina hajduka Francuzu. Imali su i na istočnoj granici nekoliko milijuna Poljaka, a na sjeveru nekoliko Danaca, pa su pospršno pitali:

— Zar da ti Francuzi, Poljaci i Danci, kojih ima tako malo, zar da i oni imaju pravo na svoj posebni narodni život i razvijati? Zar da imaju to isto pravo i Hrvati i Slovenci i Česi i toliki drugi narodi, što ih savezna, njemačka i madžarska braca i Austro-ugarskoj monarhiji drže na uzdi?

Nema prava za takove malene narode! — govorili Nijemci: svih ti Francuzi, Poljaci, Danci, Hrvati, Slovenci, Česi, Rumunji itd. naša su roba, kojom mi Nijemci, Austrijanci i Madžari možemo po volji da baratamo.

Tako se u Beču i u Berlinu govorilo još prije desetak godina. No od toga vremena zbuli su se u svijetu veliki sudobnosni dogadjaji. Njemački je narod sâm na svojoj „koži osjetio, što to znači, kad može neko drugi po volji njime da barata. Vidjeli su Nijemce, da je to strašno, pa eno ih gađe danas o malenim, podjarmljanim narodima govorile i pišu sasvim drukčije nego što su to prije činili. Bas obratno od onoga, kako su prije pisali.

Tko danas uzme u ruke kakove njemačke novine, naći će često u njima, po koji članak, u kome se na dugo i na široko, kako već to Nijemci znaju, raspravlja o pravima narodnih manjina. Ne pišu i ne govore o tom samo obični novinari, već i prve političke ljestvici njemačke. U ovom trenutku have se posebice pitanjem svoje braće u Padižu ističući kako su Nijemci u onim krajevinama oduzeta sva prava: kulturna i nacionalna, da se o političkim i ne govori. I dok jedan Nijemac propovijedaju mržnju i bojkot protiv Italije, drugi, osobito neki uvaženi političari, opominju Italijane, neka paze, što rade, jer pitanje narodnih manjina postaje iz dana u dan sve delikatnije, pa bi mogla sa sobom da povuče posljedice, koje se ne mogu još ni pregledati.

Tako na priliku Paul Lobe, predsjednik njemačkog parlamenta traži, da se zaštiti narodnih manjina podvrgnute Ligiji Naroda, a poznati grof Heinrich Bernstorff, koji je uvek sniva o nekakvim Sjedinjenim Državama evropskih, veli, da do zbljenja naroda neće moći da dodje, dok se narodne manjine ne budu osjećale sretne i zadovoljne, ma gdje bile. Drugi su jedan njemački političar, dr. Kahl, veseli, što Njemačka ulazi u Ligu Naroda, jer da će onde moći uspešno braniti prava Nijemaca, koji se nalaze u vlasti drugih država. Oto Landsberg, član socaldemokratske stranke pita Italijane, misle li oni, da će imati koristi od loga, ako izgubite simpatije Nijemaca, upravo ustijed togu, što hoće nasilno da raznarođe ono nešto svojih njemačkih sugrađanina? Zar nije Italija iz svoje povijesne naučila, da ugnjetavanja ne izazivlje samo mržnju već i protuobranu?

Profesor dr. Kotzsch ističe pak, da je u pitanju južnog Tirola u Njemačkoj sav narod složan kao jedan čovjek. Svi se, veli, interesuju za sudbinu one svoje braće, svi, od najskrajnje desnice pa do najskrajnje leve.

Ovakvo pišu Nijemci, otkad ih je prisila teta potreba, a mi se ponosimo, da su davno prije njih te iste misli o narodnim manjinama isticali nasi vo-

VIKTOR CAR EMIN:

Družba sv. Ćirila i Metoda za Istru

Kome nije bilo dano, da izbliže prati razvijat hrvatskog i slovenskog školstva u Istri, mučno će moći sebi da predoči, koliko je trebalu borbe, naprezanja i natezanja, dok bi se konačno postigla kakva pomoćna ili redovita pučka jednorazredna škola. C. k. pokrajinsko školsko Vijeće i svaka kotarska i većinom i mjesna školska Vijeća bila su sastavljena od elemenata nama privatnih. Zemaljski Odbor (Giunta primaria) koji je kroz sistematisiranje i osnivanje javnih pučkih škola, imao poslijednu, odlučnu riječ, bio je gotovo sav u rukama italijanskim. Prema tome selo, koje je željelo da ima svoju hrvatsku školu, nailazilo je u najviše slučajeva, već na prvom koraku na razma okapanja sa svojom općinom.

Ako bi se to sretno prebrdilo, selo bi podnijelo molbu za otvorenje hrvatske škole kotarskoj vlasti. Tu bi se stvar, zbog raznih „izvida“ i neizbjjevljivih šikan, vukla na dugo i na široko, dok bi za koje godine možda ipak stigla na c. k. pokrajinsko školsko Vijeće, „na daljnje uređovanje“. Moralo bi opet da prodje dosta vremena, dok bi pokrajinsko školsko Vijeće stvar ili zabacilo ili pak proslidilo Zemaljskom Odboru u Poreč, da i ono daje svoju privolju. Zemaljski bi odbor najčešće turio odnosni akt u lađicu, gdje bi ostao godine i godine.

Sad će biti svakome jasno, kakav je to za nas istarske Hrvate i Slovence bio dogadjaj, kad bi se protučio, da je u kojem našem istarskom selu otvorene kakva mala jednorazredna škola. Kod Italijana bilo je sve drukčije: oni su u rukama svojim imali i ukupno skare, pa su otvarali svoje redovite javne škole i tamo, gdje nisu po zakonu imali prava.

Medutim blagodareći neumornom nastojanju i besprimernoj energiji naših ondašnjih zastupnika, dešavalo se, da je kada kada dolazio do izražaja i onaj čuveni austrijski XIX. paragraf, tako da oni naši suzemljaci drugu narodnosti nisu mogli posvuda i u svaku vrijeme da provode onu svoju školsku politiku, koja je isla za posveomašnjim iznarodjenjem našeg elementa u Istri. Vidjevši to istarski su Italijani došli na drugu misao. Što se nije dalo s postopečim, u njihovu korist strojeno zakonom, da postigne, odlučili su da prepuste privatnoj inicijativi. Tako su oni već u junu 1886. osnovali svoje školsko društvo „Pro Patria“, koje je četiri godine za tim raspusteno i god. 1891. opet počelo s radom pod imenom „Legge Nazionale“. Predsjednik tog društva, pisanec Riccardo Pittieri, izjavio je jedom, da se strane „Legge“ nije nikada izisala ni jedna riječ mržnje, već samo riječ ljubavi... Medutim tu se nije radio o riječima već o faktima, a ta su fakta za nas, istarske Jugoslavene, bila nemila, upravo porazna.

Nasi narodni vodje bili su odmah na čistu, što im treba učiniti. Zlo je tražilo ustku, protivnička navala odbranu a odbrana što živilju i hitriju organizaciju. Nužne predradnje i savjetovanja izvršila se već god. 1892., a u proljeće 1893. potvrđena su pravila našega školskoga društva pod nazivom: Društvo Sv. Ćirila i Metoda za Istru. Nekoliko nedjelja zatim, 5. jula, razaslata je na sve vidjenje ljestvici okružnica, u kojoj je obrazložena svrha novoga društva.

Nismo mogli dalje mirne motriti to nevoljno stanje, koje se u svoj pogibelji prikazuje osobito u nekoj krajnjem Istre...“ stoji u spomenutoj okružnici, pod kojom su potpisani dr. Dinko Vitezović kao predsjednik,

dr. Matko Laginja tajnik, a dr. Andre Stanger, blagajnik.

dje, koji su pod tim principima i vodili svi onu borbu protiv njemačkog i uopće austrijskog ugnjetavanja. Na tome polju radi i danas vrlo uspješno poslanik g. dr. Wilfan, koji i u tome slijedi blagoslovljene stope naših nezavisnosti.

Neposredno iz tog donijeta je tršćanska „Naša Sloga“ pod naslovom „Za obranu!“ niz članaka, u kojima je još podrobnoje objasnila svrhu novoga školskoga društva istaknuvši da ono nema nikakvih agresivnih namjera, već da ide same zatim, da nas oslobođi od duševne smrti...“

I zaista — neka bude već ovđe mogre napomenuto — sav se je krajnji mnogogodišnji rad naše Družbe kreao u tim svojim već prije određenih granicama: sva je njezinu slavu u obrani naših ugroženih seta i naselja, jesto je to priznato i sam Italjan Ascoli u svojoj knjizi „Ricordo del VII. Congresso della Lega nazionale ad Arco (1900)“, gdje veli o našoj „Družbi“

„la quale in effetto altro non vuole se non che gli stivali sentano da slavini...“

Ako je kada, naročito na Družbinim godišnjim skupštinama, dolazio do oštrelj ispada, ti su većinom bili upućeni na adresu c. k. vlade, koja je najviše bila sama odgovorna za sve nepravde, što ih je naš ubogi narod u Istri morao da snosi. Kad bi ona bila svojim podređenim organima izdala stroge upute, da se u Istri školski zakon ima da primjenjuje s najvećom tačnost i nepristranstvo, istarski bi Italijani imali svoje i mi svoje, pa bi time bilo isključeno svako neprijateljsko takmenje.

Medutim većka je vlast uporno podržavala svoju sramotnu školsku politiku jedino u namjeri da nas oslabi, jer je mislila, da u našem narodnom pokretu vidi prste panslavističke Rusije — bauka, kojega se nikako nije moglo da odrese. Italijanska štampa, naročito porečka „Istra“ i tršćanski „Piccolo“ pojavljivali su pak i sa svoje strane faustrijska sumnjenja iznosile izmijenje priče o ruskim rubljima, Šta da ih panslavistički agenti bajagi bacaju medju istarske seljake...

U toj mutnoj atmosferi, pod najtežim prilikama, započela je Družba godine 1893. svoj rad, tako da su narodni učitelji, koji su u tome radu učestvovali i svi drugi, o državi ovisni rodoljubi, što su se priminjaju s najvećom tačnost i nepristranstvo, istarski bi Italijani imali svoje i mi svoje, pa bi time bilo isključeno svako neprijateljsko takmenje.

Unatoč svemu tomu naša je Družba uhitila ubrzno maha u narodu i to ne samo u Istri već i u svim krajevinama, gdje živu Hrvati. Već i sama ljestvica je u svakome je naš kršćanin ne može nikako iz tog ludila van, a kako je i moj Fijumanac dobar kršćanin, to se i u njegova glavi ne prestano mijesja i mota ludi Karneval.

U moje vrijeme bilo je to drukčije. Svi jeti su negda Turci običavali govoriti: — Kad će doći ono vreme, onaj dan, kad će kršćanin da poludi?

Taj dan bio je dan poklada: mesopust.

Danas bi pak oni isti Turci morali da pitaju: — Kad će doći onaj dan, kad će kršćanin da se već jednom opameti?

Jer u sadašnjoj dobi, kako znate, mesopust traje čitavu godinu — to će reći ne-prestano, i tako naš kršćanin ne može nikako iz tog ludila van, a kako je i moj Fijumanac dobar kršćanin, to se i u njegova glavi ne prestano mijesja i mota ludi Karneval.

U moje vrijeme bilo je to drukčije. Svi jeti su negda Turci običavali govoriti: — Kad će doći ono vreme, onaj dan, kada se svaki lječnik tanac dosadi. Zasviralo bi se, a onda bi se svirale djele za pas. Zaplesalo bi se, pa onda — stop! — i svaki opet za svojim poslom.

Nedavni naši plesači bili su kudikomo okretniji i elegantniji od ovih sadašnjih maskudarka, ali bi se na plesu brzo umorili? Zasto?

Zato, što su imali više pamet, pa im je i glava bila teza, dok ovi današnji nemaju gotovo nista u glavi, zato su im i noge laglje, pa mogu da se vježcito vrate kai i drveni zvrvkovi.

Sve je to bilo zdravije u ono vrijeme, kad bi na dan mesopusta u jedanaest sati u veče, počeo veliko zvono da zvoniti, svijet je ostvao tanac i razbijao bi se po kućama, pa bi brže bolje „hacio u se“ po-sjednje komade „solita“ i svak je gledao, da ga za Boga ne bi zatekla ponoc — početak korizme — s mrsnim zalogajem u ustima. Poslijе ponoci bi se doduše nastavio ples, ali znaku posta, kako to lijepo zapovjedao sveta Mati Crkva, i sve je bilo u potpunom redu.

Sjutradan bi se otislo u crkvu, gdje vas je čekao nikakav Sajin s onim svojim nerazumljivim „mementonem“, već ste lijepe kleklj pred svoga popa, svog čovjeka, koji je sipajući vam na glavu pepeo, govorio onako milo kao da pjeva:

— Spamatel se, čovjete, da si prah i da ćeš u prahu povratiti!

A onda bi se išlo na Trsat na bakalar, pa udri u čeku bole!

U ono vrijeme imali smo mi na Rijeci tekočine — Kavalkine — velike maskirane plesove, što bi se priredjivali obično u teatru. Ne mogu reci, da su i one Kavalkine bila sve čiste kao suho zlato. Bilo ih je među nama dosta, koji su tamo ostavili, što nisu nikada postje našli, ali Kavalkine su ipak bile drukčije od ovih sadašnjih Veljona i Veljonissima, u kojima mnogi nemaju više ni što da izguhe...

Najveće pokladno ūđo na Rijeci bio je svakako takozvan „Korsos“. Taj je „Korsos“ bio na sâm dan mesopusta. Na trgu pred palatom Adrike okupilo bi se oko stotine sto kola i sto vozova, dakako lijepe iskreni. Otuda bi krenula ta duga povorka najprije ondašnjom guvernerovom ulicom, a zatim Korzom između dva jaka nasipa ljudi, koji su za tu zgodu došli iz svih strana na Rijeku. Tu je bilo na hiljadu naroda, i sav bi taj svijet zuri u ona kola, što su se jedna za drugim pomicala i čudio se onoj neprestanoj bitki s koriđandolima i serpentinama kao i vragolijama, što su ih počinjale „maškare“, na kolima i u okolo, tako da čovjek nije znao, ko je tu ljudi, dali onaj, što se vozi ili onaj, što u njega bleji. Nego što čemo? Ludi dan — ludi tjedan, pa je Boga mi Turčin imao pravo!

Oglasni stope 4 Hra

za svaki centinski visini a svih jednoga stupca. Za vlasnike uvriježenje daje se rasna poput prema pogodbi. Plaća se u sljedeće u Trstu. Dopti se na fajku preduštu, a novac svaki. Neplaćena se placa se promjena, a rukavac u kojem služi.

stilo. Družba je unatoč svim zaprekama kročila naprijed svojim sigurnim korakom imajući pred očima svoj ljestvi i plemeniti cilj. Tako je već dvije godine iza ustanovljenja družbinih škola u Baderni i Kašteliru uslijedilo i otvorene prve naše škole u Puli. Bila je to skromna jednorazrednica u predgrađu Štjana, koja se ubrzo proširila na dva — po trorazrednicu, dok nije pre vremenu od nej nastala jedna tro-razredna ženska i jedna 3 razredna muška škola. Po tom se zašlo u grad. Iz najprije u ulicu Castropola, gdje se otvorila dvorazredna škola, pa u ulicu Besenghi (Četverorazrednica) a onda u Verudu (jednorazrednica). Dok je Družba u gradu tako lijepo napredovala, nicalo su u neposrednoj okolini naše škole jedna za drugom; u Velom Vruhu, u Jadrščima, Banjaloma i Vinkuranu.

(Svrši će se.)

DOPISI

IZ RIJEKE.

Mesopust danas i negda — Kavalkine. — Korso. — Plesovi u Gitaonici. — Čajanku u jugoslovenskom generalnom konzulatu.

Vele, da su negda Turci običavali govoriti: — Kad će doći ono vreme, onaj dan, kad će kršćanin da poludi?

Taj dan bio je dan poklada: mesopust. Danas bi pak oni isti Turci morali da pitaju: — Kad će doći onaj dan, kad će kršćanin da se već jednom opameti?

Jer u sadašnjoj dobi, kako znate, mesopust traje čitavu godinu — to će reći ne-prestano, i tako naš kršćanin ne može nikako iz tog ludila van, a kako je i moj Fijumanac dobar kršćanin, to se i u njegova glavi ne prestano mijesja i mota ludi Karneval.

U moje vrijeme bilo je to drukčije. Svi jeti su negda Turci običavali govoriti: — Kad će doći ono vreme, onaj dan, kada se svaki lječnik tanac dosadi. Zasviralo bi se, a onda bi se svirale djele za pas. Zaplesalo bi se, pa onda — stop! — i svaki opet za svojim poslom.

Nedavni naši plesači bili su kudikomo okretniji i elegantniji od ovih sadašnjih maskudarka, ali bi se na plesu brzo umorili? Zasto?

Zato, što su imali više pamet, pa im je i glava bila teza, dok ovi današnji nemaju gotovo nista u glavi, zato su im i noge laglje, pa mogu da se vježcito vrate kai i drveni zvrvkovi.

Sve je to bilo zdravije u ono vrijeme, kad bi na dan mesopusta u jedanaest sati u veče, počeo veliko zvono zvono da zvoniti svijet u crkvu, gdje vas je čekao nikakav Sajin s onim svojim nerazumljivim „mementonem“, već ste lijepe kleklj pred svoga popa, svog čovjeka, koji je sipajući vam na glavu pepeo, govorio onako milo kao da pjeva:

— Spamatel se, čovjete, da si prah i da ćeš u prahu povratiti!

A onda bi se išlo na Trsat na bakalar, pa udri u čeku bole!

U ono vrijeme imali smo mi na Rijeci tekočine — Kavalkine — velike maskirane plesove, što bi se priredjivali obično u teatru. Ne mogu reci, da su i one Kavalkine bila sve čiste kao suho zlato. Bilo ih je među nama dosta, koji su tamo ostavili, što nisu nikada postje našli, ali Kavalkine su ipak bile drukčije od ovih sadašnjih Veljona i Veljonissima, u kojima mnogi nemaju više ni što da izguhe...

Najveće pokladno ūđo na Rijeci bio je svakako takozvan „Korsos“. Taj je „Korsos“ bio na sâm dan mesopusta. Na trgu pred palatom Adrike okupilo bi se oko stotine sto kola i sto vozova, dakako lijepe iskreni. Otuda bi krenula ta duga povorka najprije ondašnjom guvernerovom ulicom, a zatim Korzom između dva jaka nasipa ljudi, koji su za tu zgodu došli iz svih strana na Rijeku. Tu je bilo na hiljadu naroda, i sav bi taj svijet zuri u ona kola, što su se jedna za drugim pomicala i čudio se onoj neprestanoj bitki s koriđandolima i serpentinama kao i vragolijama, što su ih počinjale „maškare“, na kolima i u okolo, tako da čovjek nije znao, ko je tu ljudi, dali onaj, što se vozi ili onaj, što u njega bleji. Nego što čemo? Ludi dan — ludi tjedan, pa je Boga mi Turčin imao pravo!

što imaju u svojim rukama čitav administrativni aparat, te će moći na nezavisnim kandidacionim listama proturiti svoje prištakice. Ne postignu li u samoupravama većinu, to će imati svakako veliku manjinu, koju ne bi postigli kada bi izbore vrlila druga vlada. Rumunjska vlada računa s time, da će liberali postići izbori čitavog niza osoba, koji će prema novom zakonu poslati senatori, tako da će liberalna stranka imati u senatu za vrijeme od 7 godina izvjetan broj mandata. Međutim kad bi liberali u opć. izborima pobijedili, iznudili bi se za sebe takodjer i mandat za parlamentarne izbore. Usljed toga pominjaju opoziciju na obrazovanje jedinstvenog fronta, u koji bi stupili takodjer i socijalisti. Prema tome se dade predviđeti, da će se prilikom ovogoglednijih izbora voditi veoma živa politička borba.

NJEMAČKA.

Razrušanje količinske zone - Pristup u Ligu Naroda - Tučjava u parlamentu.

Shvatljivi delikatni položaj njemačke vlade, saveznici su udovoljili njezinu želji i pospremili ispravljenje količinske zone, koja je izvršena ovih dana. S tim ispravljenjem oslobođeno je da okupacija saveznikačkih četa 654 četvorne kilometra i 3 milijuna stanovnika sa starodrevnim gradovima Kölnom i Koblenzem. Sami čini ispravljenja i odlaska saveznikačkih četa izvršen je na najvećaniji način. Osim podara izvršena je Kölnu, koji su engleske čete držale zapeosđenutin. Na određeni sat promarsirala je glavnim trgom engleske posade, oduvrih pozdrav engleskoj zastavi, koja se je spustila. Velika masa svijeta prisutstvo je ovom svečanom činu otežkući nestrijepljivo kada će se žete ukrcati u vlak, a čim je to uslijedilo nastalo je veliko odusevlenje, te se je u jedan čas čitav grad okitio zastavama. Inače engleske čete ispručene su od građanstva mirno i dostojanstveno, a sa priliciom simpatijom radi korektnoga ponašanja za vrijeme okupacije.

Na slijednici njemačkog parlamentarnog odbora za izvanjske poslove zaključeno je da oštrog sukoba između vladine većine i nacionalističkih poslanika. Nacionalistički poslanici Wagner i Streicher u svojim govorima oštro su se obrorili na politiku ministra vanjskih poslova Stresemanna i ističu da ova politika ponizuje svakog Nijemca, da ih ne iznenadi, kada bi Nijemci iz Alzacija i Lorene hladnjokrvno pucali na Stresemanna. Poslanici ljevičarski grupa na to su se obrorili na nacionaliste, te ih izbacili iz saborske dvorane. Bilo je i više ranjenih, i skoro svi poslanici, koji su sudjelovali u tučnici izali su podcrpani odjela i sa lakin grebotinama na licu.

BELGIJA.

Sniženje vojne službe - Ostavku čef-a generalnog stožera i 700 oficira - Vlada u nebiti.

Belgijski je parlament snizio vojničku rok na deset mjeseci. Zbog toga dali su ostavku ministar vojne, general Kestens, i šef generalnog stožera general Maglinse. Osim toga najavilo je ostavku više od 700 oficira. Vlada se nalazi u velikoj neprilici. Sada ni sama ne zna, komu bi ugodišta: višu oficiranu ili parlamentu. Svakako je gleda, da će oficiri pobijediti, jer tamo klerikali sjeđe na dvim stolima. Pred narodom i parlamentu govore protiv vojske, a iza kulisa rade na tome, da se cijela zemlja pretvori u jednu tvrdjavu.

BUGARSKA.

Pitanje zbiljanja sa Jugoslavijom. Nekoje jugoslovenske novine donijele su ovih dana više članaka o bugarsko-jugoslovenskom zbiljanju. Držimo, da neće biti na odmet, ako se i mi kratko osvrnemo na to pisanje, da i naš narod u Istri uvidi prijateljske i mirljubive namjere jugoslovenskih političara prema Bugarskoj.

Bugari su naša brata, tako su se u svjetskom ratu prama junackim Srbinu, koji su svojom krvju priborili slobodu i Srbima i Hrvatima i Slovencima. Bugari kao jugoslovensko pleme spadaju u slavensku zajednicu. Narod nije kriv, što su ga njegovi vodje i političari, zadodjeni nepristojnim duhom napram Srbiji, natjerali u bratobušlački boj.

Evo kako o tome sudi uvaženi jugoslovenski diplomat g. Mita Dimitrijević:

"Ja sam u dva maha bio ranjen u Bugarskoj kao sekretar poslanstva 1913. godine, poslije Bregalnice, i 1915. godine, do stupanja Bugarske u rat protiv Srbije; drugi put 1915. i 1921. godine, kao obrtnik poslova i prvi diplomatski predstavnik naše ujedinjene kraljevine poslije rata u Sofiji. Vidio sam Bugarsku poslije bratobušlačke rata i njenog prvog poraza 1913. godine, i zatim u drugom njenom porazu, poslije svjetskog rata. Ali, u ova perioda, poraz je pretrpela jedino politika iudinica, cara Ferdinandova Kuborskog. Tačka crna i bratobušlačka, nebratska akcija od strane Bugarske, ponovljena dva puta i sa dva poraza u kratkom vremenu, ostavila, zaista, dubok trag u našem narodu; trag krvav u tamnici, koju će se ikap prije ili kasnije morati da zaboravi. Pa i hote. Zar nije Lokarno izmirio Nijemce sa Francuzima i Englezima? Za mene je ne-

oprrosti grijeh ukazivati vječito prstom na krvavu prošlost Srbia i Bugara, i s time podržavati i dalje mržnju među dva bratska naroda, koji su po svojim zajedničkim interesima na balkanskom poluotoku postavljeni, da čine jednu cjelinu u državnom smislu i da ispunje svojom snagom cijelo prostranstvo između Jadranskog i Crnog mora. Radi toga mora, svaka je i najmanja mržnja da isčešće. Predviđnost Božja je odlučila, da svi Jugosloveni, Srbo-hrvati i Bugari, živimo u jednoj zajednici. Statvise: da govorimo jednim jezikom (srpsko-hrvatskim), da budemo jedna duša, politički i kulturno zajednici Srba, Hrvata, Bugara i Slovenaca. Jedinstvo sa Bugarinima je konacno jedinstvo. Ono će doći i protiv svih prepreka, pa mā kako budemo mi misili, pa čak i protiv nas, jer će pobijediti život jedinstven u opć. od Jadranu do Crnoga mora. Evolucija već teče u dubokim narodnim slojevima i neće dugi da to postane i već historijsko djelo."

Domaće novosti

Našim dјacima na znanje.

Primam i dragovoljno uvrštavamo: Dječja Matiča je odlučila, da se dјacima podjeli potpore smanje početkom školske godine. Kako je poznato, rok za podjeljivanje potpora je istekao koncem augusta prošle godine. Uspjek tog Dječjačke Matice je uživak slično redovito i izvanredne potpore. Vodstvo Matice ponovno upozorjuje sve dјake, daapsolutno nema smisla ulagati moće tekom godine, jer ih i onako niti može da uzme u pretrse. Čak ni one moće da izvanredne potpore, gdje se radi o vrlo malenim iznosima, ne mogu se uzeti u obzir, jer je sada Dječja Matiča bez ikavki sredstava. S takovim moćima prouzrokuje se napomenutom vodstvu svušni posao, koji je skopćan sa raznim troškovima. Radi toga Dječjačka Matiča ne će više odgovarati na nove posebne, koje ne zahtijevaju hitno rješenje, sve dole, dok se ne popravi njezino finansijsko stanje.

Ozibori na to Dječjačka Matiča ovime apelira na naše roduljubivo općinstvo, da joj Što izdašnja prislovi u pomoć. Potreba je velika. Sa strahom gledamo u budućnost. Dječjačka Matiča često puta ne može udovoditi svojim molitvama niti u najnužnijim slučajevima. Napominjemo, da je to do sebe naše općinstvo vrlo često iskazalo napravom ovoj našoj narodnoj instituciji te joj bezbroj puta prislovio u pomoć. Ali potrebe su velike, a sredstva nedostatna. Zbog toga smo uvjereni, da će i ova poziv na roduljubivo našega općinstva načiniti na primjeren odziv.

Eventualni doprinos za Dječjačku Matiču ne šalju na Zadražnu Žvezdu u Trstu (Via S. Francesco d'Assisi No. 16/I).

Vodstvo Dječjačke Matice.

Osnatak istarskog društva "Franina i Jurina" u Americi.

Piše nam prijatelj iz Hobokena: — U nedjelju, dne 24. pr. mjeseca osnovala je istarska kolonija u States New-York, U. S. of A., sakupljena u kući g. Josipa Vidovića u Hobokenu, vodstvo "Franina i Jurina". Društvo je izvra svake kategorije kao i naš Franina i Jurina, koji se bore za pravdu, istinu i slogu jugoslovenskog naroda u Istri. Upisalo se je već 50 članova, a očekuje se veliki broj novih. Društvo ima svrhu, moralno i materijalno da potporučuje svoje članove u dalekoj Americi. "Franina i Jurina" će pribređivati zavade, izlete itd. Svojim članovima držat će i predavanja.

Istrani, koji žive u Americi, jednočinno privatit će ime "Franina i Jurina". Društvo će biti registrirano u službenim knjigama amer. upravnih vlasti.

Većina članova nije htjela da odahere ni poime, koje bi ih podsećalo na gore, hrijege i ljudje iz rođene grude, posuto su imena: izmjenjena, iznakažena, tužna, iako nam u nutritivu ostaju sveta.

Inače je cijela skupština potekla u najvećem redu. Tamburinski je zbor odsvrđen pod vodstvom g. Berta Kalokire naše mle pjesme. Staro i mlađe, sve je pjevalo i plesalo ne izostavivši i naš kolo.

Uzbuđeni prvim uspjehom, izgleda da društvo "Franina i Jurina" imade da postane bratsko i kulturno stjecalište svih iseljenika Istre u Americi.

Nasim zaštitnicima, Franinu i Jurinu, bratski pozdrav, a braći Štrom Istru našim gromki: Zdravo! — Istranim.

Dostavljanje poštanskih pošiljaka Frančićima.

Naš narodni poslanik, gosp. dr. Josip Wilmar, pisao je u avgustu prošle godine pokrajinskemu poštanskom ravnateljstvu gledate uređenje poštanske službe u Frančićima. Na to pismo dobio je u januaru od pokrajinskog poštanskog ravnateljstva ovaj odgovor:

"Obziron na pismo od 7. avgusta 1925. čast mi je obavijestiti Vaše gospodstvo, da sam istodobno predstavio svojim višim vlastima predlog gledate uređenje službe dostavljanja u okružju poštanskog ureda u Frančićima."

Šrite „Istarsku Rijeć“!

Svega po malo

Silna studen u Sjevernoj i slična vrućina u Južnoj Americi.

Nad Sjevernom Amerikom se je zadnjih dana pojavio novi val zime. Nad New-Yorkom je vladalo strahoviti vihar čitavih 36 sati. Vihar je podigao tako ogromne valove u luci, da je bio onemogućio svaki saobraćaj. Stete su znatne. Iz drugih krajeva Sjeverne Amerike se pojavljuje vijesti, da je temperatura postala vrlo oštara. U Chicagu je čitav jedan dio grada popravljen. U Vinnipesu termometar se spustio na 30 stupnjeva ispod nulje. Jezero Michigan je potpuno sledo. Tako su i slapovi Njagare skoro potpuno smrznuti.

Iz Argentine sejavlja, da je tamo nadovo

šao val vrućine, koja je došla nezapanjenu visinu od preko 40 stupnjeva iznad

nulte.

Vlak se strovalo u Rijeku.

U Rumunjskoj se je dogodila velika željeznička nesreća na mostu, koji prelazi preko rijeke Bistrice, priroda Sereha. Jedan se je odvajao u vlakova, koji su se sudarili, sa osam vagona i lokomotivom strošu po riječu u visine od dvanest metara. Strojar, dva ložaca i jedan frenator su poginuli. Dva su se željezničara čudom spasili, bacivši se u riječki prije nego li se je voz stropstao.

Besposlica u Berlinu.

Besposlica u Berlinu sve više raste. Zadnjih je dana preuzeo tolkoga maha, da se broj besposlenih radnika popeo na 30.000 na 223.000 ljudi.

Oruđa jednog svećenika.

Dekret Svetog Oficija, datiran od 25. januara izrekao je protoru profesora povjesničara Buonaiutu na rimskom svećeničtu svećenika Buonaiutu t. sv. veću ekskomunikaciju, pojmeniči i osobnu, koja obvezuje sve vjernike, da se čuvaju svake veze s ekuškunircinom, koji je postao "vitandus". Svećenik Buonaiutu je dva puta do sada bio osuđen i dve puta pomilovan. Prvi puta bila su osuđena sva njegova djela te mu je bilo zabranjeno, da piše, govori i naučava u javnim školama o stvarima, koje se tici vjere. Medutim on nije prekinuo svoja predavanja. Na to je bio ponovno osuđen. Zabranjeno mu je bilo nošenje svećeničkog odijela i osuđenja su njegova djela kao i njegova revija: "Vjerska istraživanja". Medutim se ni tada nije pokorio.

Statistika o napretku crne rase.

Nesrećni divljaci, koji su u prošlim stoljećima bili smatrani za robije, koji može da zamijeni jedino životinje, u veliku su napredovali. Osobito su oni, koji piše "Chicago Tribune", u ovoj vrijeme umnolici, te su vremenom od preziranih barbaru, postali ljudi s potpunim pravima. U posljednjim godinama u velike su uzmepredovali na svim poljima socijalnog života. Donasmo posljednju statistiku, koju objavljuje spomenuta američka novina: 30.000 Crnaca vrši službu direktora raznih poduzeća, a 20.000 žena njihova rase, vrši istu službu, dramatskih glumaca ima 2000, arhitekti 50, slikari, kipari i profesori iljestratori umjetnosti, ima 250 (od kojih 108 žena), pisaci, novinar i reporteri, ima 315 (od kojih 44 žena), liječnici 207, sveučilišnih profesora 1063 (196 žena), zubara 1109 (35 žena), pravnika i sudaca 996, glazbenika i profesora glazbe 3752, fotografija 507, liječnika i kirurga 3430, inžinira 184, bolničara i bolničarka 3300. Sve ovo, ne brojeći brodne službe, koji su ispalci iz statistike i brojne obitelji, koje žive od rente, ne vršeci nikav zanat.

Gde ima najviše i gdje najmanje žena.

Neki inozemni listovi objavili su ovih dana zanimljivu statistiku o broju žena u raznim djelovima zemlje. Najveći broj žena je crnaca država Uganda, jer on je pridiplomna na 100 muškaraca 1.467 žena. Najmanje žena imaju malajalske države i Aljaska, gdje na 1000 muškaraca dolazi samo 389 žena. U pojedinih djelovima zemlje je taj odnos slijedeći: u Evropi spada na 1000 muškaraca 1027 žena, u Africi 1045, u Americi 964, u Aziji 961, a u Australiji 937 žena na 1000 muškaraca.

Plovčev hotel za američke milijardere.

Neki sindikat u Novom Orleansu, kupio je stari parobrod "Minotau", u namjeri da stvari blasiranim američkim miliarderima novu atrakciju, a sebi pak bogatu zaradu. Brod, koji je sada preuređen u luksusni hotel, ima 4000 tons i 180 soba. Na njemu je uređena takodjer narocića terperzija za 300 osoba, koja istovremeno služi kao dancing.

Knjижevnost i umjetnost

"Svijet" ilustriran godišnjak.

Zagreb u izdaju je prvi broj ilustriranog godišnjaka "Svijet". Tiskan je na 16 stranica velikog formata i imade vrlo mnogo lijepih slika. Istočna prijevopis "Indijski" slike ilustrirana je divnim umjetničkim slikama u bojam. U listu nalazimo slike o kojima se sada najviše govoriti i unutrašnjosti, iz ženskog svijeta, kazališta, kina, zimskog športa i iz raznih tujih krajeva. Na koncu je domaći i strani humor, te opis nekojih slika.

"Svijet" izlazi svake subote. Pretpodata

iznala mjesечно 20 Din. Urednik je Otto Antonini. Uprava: Zagreb, Preradovićev

trg 9.

Tadja valuta na tričanskoj burzi.

Juč je moglo se dobiti na ovdješnjoj burzi jedna engleska lira sterlina za 120.70 it. lire; 1 američki dolar za 24.95 it. lira; 100 švicarski francak za 480 it. lira; 100 čehoslovačkih kruna za 73.75 it. lira; 100 jugoslovačkih dinara za 43.75 it. lira; 100 njemačko-austrijskih kruna za 35 it. centezima.

Darovi

u fond "Istarske Rijeć".

Darovaše 73.20 lira Josip Mihaljević, Matija Mihaljević, Josip Dužman i Petar Linic sada svi u New-Yorku.

Obitelj Milohnić iz Milja daruje 5 lira. Uprava darovateljima najlepše zahvaljuje.

za Prosvjetu odsjek za Istru.

Daruju Ivan Stari, Ivan Turak i Fran Opasic 15 lira da počaste usponom blagopojne Anice Boor rođenje Faraguna.

DOPIS UPRAVE.

Molimo one naše praplatnike koji imaju brojke 1, 4, 9, 21, Narodnog Gospodara, da nam ih po mogućnosti pošalju.

Načinović Mario Štefan Nedelja kod Labina. Novinu smo Vam poslali na adresu koga ste nam poslao, ali novina je došla natrag uz opasku da Načinović Maria ima više. Nastoje nam poslati odmah čim točniji naslov.

Izdatav, direktor i odgovorni urednik:

IVAN STARÍ

Tisk: TISKARA "EDINOST" U TRSTU

Rastužene obitelji

MANDIĆ I SUSANJ.

ZAHVALA.

Duboko ganuti nad tolikim izrazima saučića i sučuti prigodom smrti naše nezaboravne supruge, majke i baka

Marije Mandić rod. Brnčić

najtoplje zahvaljujemo svima, koji su u tako velikom broju ispratili mili pokojnicu do blagdan groba.

Bog platio svima!

U Mihotićima, dne 7. februara 1926.

Rastužene obitelji MANDIĆ I SUSANJ.

HOĆETE LI DOBROG POSTOLARA? Ako želite imati dobrog i jetfing postolara, obratite se na postolara Dragutina Milohnića, koji stane u Maloj Trabi kod Berma (blizu Pazina).

KRUNE

plaća po 2⁻ L

ALOIZIJ POHV, Piazza Garibaldi 2

prvi kat

Pazite na naslov!

Pazite na naslov!

ZUBAR

Med. U. dr. D. Sardoč

specijalist za ustne in Zubne bolesti

perfekcionisan na bečkoj klinici

ordinira u TRSTU

= od 9-12 i od 15-19 =

int. Via M.R. Imbriani 16, I. (nije Via S. Giovanni)

Trgovina koža

i raznih postolarskih potrepština

FRAN CINK

Trst - Trieste, Via Udine 49

drži u svom skladistu

Shake vrisi u tu struku zasjerajute robe

uz najnižu dnevnu cijenu.

Površna hrta i ūčna. Površna hrta i ūčna.

Zlato, srebro, krune,

platini i umjetne Zubove

kupuje

Zlatorna ALBERT POHV

Trst, Via Mazzini 46

zlatna i srebrna